

Handläggare
Birgitta Åkerson
Utredningsstrateg

Yttrande avseende motion Höj den medicinska kompetensen inom äldreomsorgen

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden beslutar

att avge yttrande i enlighet med vård- och omsorgsförvaltningens tjänsteskrivelse 2023-08-24.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har översänt motion "Höj den medicinska kompetensen inom äldreomsorgen" till vård- och omsorgsnämnden för yttrande. I motionen föreslås att kommunfullmäktige uppdrar åt vård- och omsorgsnämnden att utreda hur en medicinskt ansvarig läkare eller läkarstrateg skulle kunna anställas med uppgift att arbeta för att stärka det hälsofrämjande arbetet inom äldreomsorgen i kommunen.

Underlag för beslutet

- Vård- och omsorgsförvaltningens tjänsteskrivelse 2023-08-24
Yttrande avseende motion Höj den medicinska kompetensen inom äldreomsorgen
- Motion Höj den medicinska kompetensen inom äldreomsorgen 2023-05-03

Ärendet

Bakgrund

Kommunstyrelsen har översänt motion "Höj den medicinska kompetensen inom äldreomsorgen" till vård- och omsorgsnämnden för yttrande. I motionen föreslås att kommunfullmäktige uppdrar åt vård- och omsorgsnämnden att utreda hur en medicinskt ansvarig läkare eller läkarstrateg skulle kunna anställas med uppgift att arbeta för att stärka det hälsofrämjande arbetet inom äldreomsorgen i kommunen.

Föredragning

Regionerna har läkaransvaret

Idag har kommunerna ansvaret för hälso- och sjukvård åt dem som bor i särskilda boendeformer för service och omvårdnad och i bostäder med särskild service, samt åt dem som vistas i kommunala dagverksamheter. Kommunerna ansvarar även för hemsjukvård i ordinärt boende, om regionen överlåtit hemsjukvården i ordinärt boende till kommunen.

Kommunernas ansvar omfattar dock inte hälso- och sjukvård som kräver läkar kompetens. Enligt nuvarande lagstiftning får regionerna inte överlåta läkaransvaret till kommunerna. Om regionen inte uppfyller skyldigheten att tillhandahålla läkare, har kommunen dock rätt att på egen hand anlita läkare och få ersättning från regionen för kostnaden.¹

Ledningsansvar hälso- och sjukvård i kommunen

Där det bedrivs hälso- och sjukvårdsverksamhet ska det finnas någon som svarar för verksamheten, en verksamhetschef.² Verksamhetschef är en övergripande befattning med särskilt ansvar inom hälso- och sjukvården. Verksamhetschefen har det samlade ansvaret för en verksamhet och ska säkerställa att patientens behov av trygghet, kontinuitet, samordning och säkerhet i vården tillgodoses.³

Inom det verksamhetsområde som kommunen bestämmer ska det finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS.⁴

Ledningsansvaret för hälso- och sjukvård i kommunen finns därmed både hos medicinskt ansvarig sjuksköterska och verksamhetscheferna för HSL-verksamheten.

I Lund har medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS även ansvaret för rehabilitering. (Vissa kommuner har även anställt en medicinskt ansvarig för rehabilitering, MAR.)

Medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS (och i förekommande fall MAR) har ett särskilt ansvar för att:

- patienten får en säker och ändamålsenlig hälso- och sjukvård av god kvalitet inom kommunens ansvarsområde,
- patienten får den hälso- och sjukvård som en läkare förordnat om,
- journaler förs i den omfattning som föreskrivs i patientdatalagen (2008:355), PDL,

¹ Kommittédirektiv 2023:98

² HSL 4kap 2§

³ [Hälso- och sjukvårdspersonal - Patientsäkerhet \(socialstyrelsen.se\)](#) 2023-06-26

⁴ 11 kap 4§

- beslut om att delegera ansvar för vårduppgifter är förenliga med patientsäkerheten, och
- att det finns ändamålsenliga och väl fungerande rutiner för läkemedelshantering, rapportering enligt 6 kap. 4§ patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL, och för att kontakta läkare eller annan hälso- och sjukvårdspersonal när en patients tillstånd fordrar det.⁵

För samverkan avseende hälso- och sjukvårdsfrågor med Region Skåne har vård- och omsorgsförvaltningen i Lunds kommun tillsatt en särskild tjänst, en utvecklingsledare med sjuksköterskekompetens.

Olika bedömningar avseende läkarkompetens på övergripande nivå i kommunerna

Riksföreningen för medicinskt ansvariga sjuksköterskor, MAS och medicinskt ansvariga för rehabilitering, MAR lyfter i en artikel fram ett stort behov av förstärkt läkarmedverkan i landets särskilda boenden för äldre. De menar dock att varje *region* bör ha en läkare med ett uttalat och övergripande ansvar att säkerställa att regionen ger kommunen den läkarmedverkan och annan specialistvård som krävs för att patienter inom kommunerna ska tillförsäkras en god och säker vård.⁶

Svenska distriktläkarföreningen har i en replik till ovanstående artikel framfört att de anser att varje kommun måste ha en medicinskt ansvarig läkare, en chefsläkarfunktion med beslutsmandat över utformningen av vården, kvalitetssäkring och fortbildning av vårdpersonal.⁷

Sveriges läkarförbund har framfört att de anser att en medicinskt ansvarig läkare i varje kommun säkrar den medicinska kompetensen och ansvaret för den medicinska kompetensen i äldreomsorgen blir tydligare.⁸

Enligt den gällande lagstiftningen har kommuner möjlighet att anställa läkare inom kommunen på en övergripande strategisk nivå. Stockholm var hösten 2021 först ut med att anställa en läkare på övergripande strategisk kommunal nivå. Den förste strategiske läkaren på kommunal nivå i Stockholm (som inte längre har kvar sin anställning) bedömer dock *inte* att alla kommuner ska anställa medicinskt ansvariga läkare på

⁵ Socialstyrelsens meddelandeblad 9/2020.

⁶ Opinionsartikel Dagens medicin, Gärna medicinskt ledningsansvarig läkare-i regionen 2021-04-20,

⁷ Opinionsartikel Dagens medicin, Varje kommun måste ha en medicinskt ansvarig läkare 2021-05-18

⁸ Sveriges läkarförbund 2021-02-25

kommunal nivå. Däremot menar han att *regionerna* bör anställa en medicinskt ansvarig äldrevårdsöverläkare som har nära samverkan med kommunerna.⁹

I SOU 2022:41 om Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer, är utredningens förslag att det ska införas krav på en ledningsansvarig för primärvården i alla kommuner. Syftet är att säkerställa kommunens ansvar som huvudman för primärvård. Den ledningsansvarige ska enligt utredningens förslag vara sjuksköterska eller läkare. Den ledningsansvarige ska ha i uppgift att leda planering, samordning och uppföljning av kommunens primärvård.¹⁰

Riksföreningen för Medicinskt Ansvarig Sjuksköterska och Medicinskt Ansvarig för Rehabilitering MAS-MAR anser i yttrande över SOU 2022:41 att rollen som MAS bör kvarstå och ett förtydligande om att det även ska gälla för rollen som MAR. De menar att det inte bör vara en läkare som är den ledningsansvarige för den kommunala primärvården, kommunen har inga andra läkare anställda. Ledningsansvaret bör enligt Riksföreningens MAS-MAR bedömning vara på samma nivå som det medicinska ansvaret som kommunen har. Riksföreningen MAS-MAR menar även att om det medicinska ledningsansvaret innehas av en läkare finns risk att den kommunala hälso- och sjukvården skulle fokusera mer på samverkan med regionen än på att leda det interna arbetet inom kommunen. En god samverkan med regionen bör ske med andra typer av funktioner inom den kommunala organisationen, tex strategier.¹¹

Utredning om stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård

För att stärka den medicinska kompetensen i kommunerna tillsatte regeringen juni 2023 en utredning om stärkt medicinsk kompetens i vård och omsorg (kommittédirektiv 2023:98) som ska lämna förslag på en ordning som ger kommuner möjlighet att anställa läkare. Utredaren ska också analysera effektiviteten i nuvarande system, samt vid behov föreslå åtgärder i det. I utredningens uppdrag ingår också att skapa bättre förutsättningar för personal- och kompetensförsörjningen i den kommunala hälso- och sjukvården, bland annat genom att föreslå åtgärder för hur det ska bli mer attraktivt för läkare och andra

⁹ Läkartidningen.se 2023-01-10

¹⁰ Nästa steg Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer SOU 2022:41 s.468

¹¹ Remissvar från Riksföreningen MAS och MAR gällande SOU 2022:41

relevanta legitimerade yrkesutövare att arbeta inom kommunal hälso- och sjukvård. Uppdraget ska redovisas senast november 2024.¹²

Förvaltningens bedömning

Kommunen har det medicinska hälso-och sjukvårdsansvaret utifrån sjuksköterskenivå. Kommunen har inte ansvar för (eller möjlighet att bedriva) hälso- och sjukvård som kräver läkarkompetens. Kommunens ansvar för hälso- och sjukvård avser insatser utifrån omvårdnads och rehabiliteringskompetens. Vanliga insatser är tex utprovning och förskrivning av hjälpmedel, fallprevention, fördelning av läkemedel, sårvård, nutrition, blodprover och rehabilitering.¹³ Dessutom svarar kommunen för förebyggande och hälsofrämjande insatser.¹⁴

Avseende ansvar för arbete med utveckling av omvårdnad, rehabilitering, förebyggande och hälsofrämjande arbete, genom att arbeta med *planering, samordning och uppföljning* av kommunens hälso- och sjukvårdsinsatser har förvaltningen svårt att se att läkarkompetens är bäst lämpad.

Om en läkare på övergripande strategisk nivå inom kommunen ska arbeta med *samverkansfrågor* med regionen skulle det krävas god kännedom om förhållandena och förutsättningarna för den kommunala verksamhetens omvårdnad, rehabilitering, hälsofrämjande och förebyggande arbete.¹⁵

Däremot ser förvaltningen en förbättringspotential avseende samverkan avseende hälso- och sjukvård mellan Lunds kommun och Region Skåne. Brister inom äldreomsorgen som uppmärksammats på nationell och lokal nivå svarar kommun och region för att åtgärda tillsammans. Region Skåne ansvarar med nuvarande lagstiftning för läkarmedverkan inom den kommunala verksamheten. Det finns en pågående diskussion mellan Lunds kommun och Region Skåne om utformningen av läkarmedverkan i kommunens verksamhet.¹⁶ Idag finns en svårighet för regionerna att rekrytera läkarkompetens. Förvaltningen bedömer inte att kommunerna skulle ha lättare att få tag i läkarkompetens än regionerna.

Förvaltningen bedömer att förbättrad samverkan mellan kommun och region avseende brukare inom den kommunala vården och omsorgen skulle gynnas bäst om Region Skåne i stället tillsatte en medicinskt

¹² [Regeringen tillsätter utredning om stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård - Regeringen.se](#) 2023-06-21

¹³ Medicinskt ansvarig sjuksköterska 2023-06-21, KVÅ-koder 2022

¹⁴ Utvecklingsledare 2023-06-02

¹⁵ Utvecklingsledare 2023-06-02

¹⁶ Utvecklingsledare 2023-06-22

ansvarig äldrevårdsöverläkare som har nära samverkan med kommunerna.¹⁷

SOU-utredningen om stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård ska, enligt ovan, i november 2024 lämna förslag på en ordning som ger kommuner möjlighet att anställa läkare. Utredningen ska också analysera effektiviteten i nuvarande system, samt vid behov föreslå åtgärder i det. Det bedöms viktigt att förvaltningen tar del av resultatet av utredningen om stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård, innan eventuellt ställningstagande om läkarkompetens på övergripande nivå görs i kommunen.

Beredning

Ärendet har behandlats inom Gemensam administration. Utredningsstrateg har stämt av med medicinskt ansvarig sjuksköterska och utvecklingsledare med sjuksköterskekompetens.

Barnets bästa

En barnkonsekvensanalys har inte bedömts relevant i ärendet.

Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

Med nuvarande lagstiftning ligger ansvaret för hälso-och sjukvård som kräver läkarkompetens på regional nivå. Därmed bedöms inte förslaget innebära konsekvenser för personer med funktionsnedsättning.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget medför inga ekonomiska konsekvenser.

Anna Borgius
Vård- och omsorgsdirektör

Birgitta Åkerson
Utredningsstrateg

Beslutet skickas till

För kännedom:
Kommunstyrelsen

¹⁷ Medicinskt ansvarig sjuksköterska 2023-06-21, utvecklingsledare 2023-06-22